

УДК 37.015.311:7

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-260-270>

МІСЦЕ ХУДОЖНЬОЇ ПОТРЕБИ В ФОРМУВАННІ, РОЗВИТКУ І ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ

С. С. Рашидова

ORCID 0000-0002-2573-4276

У статті розкривається дослідницько-концептуальна позиція автора, що розвиток, виховання, формування особистості слід починати із потребнісно-мотиваційної сфери, яка, в свою чергу, формує ціннісну. Акцентуючи увагу на художньо-естетичному вихованні, автор наголошує, що основними засобами художньо-естетичного виховання і формування художніх потреб є мистецтво, художня література. Формування художніх потреб розглядається як основа художньо-естетичного виховання. Розглядаючи проблему в такому ракурсі, потребнісний підхід виступає методологічною основою як у вихованні в цілому, так і в художньо-естетичному вихованні зокрема. А художня потреба розглядається як культурна, духовна потреба і як інтегративне утворення, що синтезує у собі різні форми свого вияву (як потреба в художній творчості; як потреба у самореалізації; як потреба в освоєнні культурних цінностей; як потреба в катарсисі тощо).

Стала художня потреба розвиває спектр почуттів, формує моральний вчинок, моральну думку, є джерелом як художньо-естетичного виховання, так і виховання в цілому. Потреба у художній літературі й сама художня література сприяє формуванню морально цілісної особистості (К. Д. Ушинський).

Сутність художньої потреби виявляється в її дієвому, активному характері, спонуканні до творчості. Саме тому формування художніх потреб займає перший щабель в системі художньо-естетичного виховання і є основою для розвитку і формування особистості в цілому. Особливу роль в цьому процесі займає художня література, адже образне мислення, яке розвиває художня література і словесна творчість, – «необхідний етап переходу до мислення поняттями» (В. О. Сухомлинський).

Розкрито механізм, принципи і методи формування художніх потреб в системі естетичного виховання.

Ключові слова: *формування особистості, розвиток особистості, виховання, художньо-естетичне виховання, художня потреба, формування художніх потреб.*

Постановка проблеми і аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення проблеми і на які спирається автор. Формування особистості – це процес і результат соціалізації, виховання і саморозвитку. Формування особистості означає її становлення, перш за все, як соціальної істоти, придбання нею сукупності стійких властивостей і якостей, ціннісних орієнтацій, цінностей і смислів. Отже, при формуванні людини як особистості першорядного значення набувають соціальні чинники, разом з тим біологічні механізми людини як природної істоти проявляють себе у вигляді вітальних потреб і задатків, на основі яких розвиваються і формуються соціальні (культурні) потреби, інтереси, нахили, здібності і складається її характер. У свою чергу, і від тих, і від тих залежать як її фізичне, так і духовне здоров'я.

Формування особистості відбувається в процесі її розвитку. Розвиток індивіда визначається сукупністю кількісних і якісних змін в організмі, психічній і духовній (інтелектуальній, моральній тощо) сферах. Щодо сутності розвитку і формування особистості Л. І. Божович підкреслювала, що це, по-перше, розвиток пізнавальної сфери; по-друге, формування нового рівня афективно-потребової сфери дитини, що дозволяє їй діяти не безпосередньо, а керуючись свідомо поставленими цілями, моральними вимогами і почуттями; по-третє, виникнення відносно стійких форм поведінки і діяльності, що становлять основу формування її характеру; і нарешті, розвиток громадської спрямованості, тобто спрямованості до колективу однолітків, засвоєння тих моральних вимог, які вони їй пропонують (Сластенин, Исаев, Шиянов, 2002).

Ще одним фактором (соціальним) формування особистості є виховання. Виховання у педагогіці, на відміну від формування, прийнято розглядати як цілеспрямований, організований процес формування особистості. Ми поділяємо точку зору і тих дослідників, які пов'язують процес виховання з формуванням ціннісної свідомості (І. Бех, С. Гончаренко, С. Рашидов тощо). У цьому випадку зміст виховання визначають цінності. А формування ціннісної свідомості, ціннісних орієнтацій можна розглядати як основну мету і завдання виховання. Отже, виховання – процес формування ціннісної свідомості індивіда з метою зміни світоглядної, культурно-поведінкової і почуттєвої сфери людини (Рашидов, Рашидова, 2017). В цьому випадку і сама художня потреба виступає як цінність (духовна, культурна).

Педагоги сучасності наполягають на вихованні людини культури (Є. В. Бондаревська, Ю. І. Сватко, Г. П. Шевченко тощо), «симфонійної» людини (Н. Є. Миропольська). Причому культурне не відокремлюється від художньо-естетичного, духовного.

Естетичне виховання у педагогіці розглядається як цілеспрямований і педагогічно організований вплив на систему почуттів людини, її смаків і уподобань, на її зміст і безперервне вдосконалення її емоційних реакцій будь-якого рівня (Разумный. Художественная педагогика, с. 10).

Сучасна педагогіка визначає естетичне виховання як процес формування емоційно-чуттєвої і ціннісної свідомості особистості і відповідної їй діяльності, і розглядає його в якості одного з універсальних аспектів культури особистості, що забезпечує її зростання відповідно до соціального і психофізичного становлення людини під впливом мистецтва та інших об'єктів і явищ дійсності (Власов, 2000, с. 1).

Мета статті – визначити місце і значення художньої потреби в розвитку, формуванні та художньо-естетичному вихованні особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наша дослідницько-концептуальна позиція заключається в тому, що розвиток, виховання, формування особистості слід починати із потребнісно-мотиваційної сфери, яка, в свою чергу, формує ціннісну. Акцентуючи увагу на художньо-естетичному вихованні, слід наголосити, що основними засобами художньо-естетичного виховання і формування художніх потреб є мистецтво, художня література. Тож, формування художніх потреб будемо розглядати як основу художньо-естетичного виховання, тобто художньо-естетичне виховання слід починати з формування художніх потреб, які в свою чергу мають стати запорукою у справі виховання, розвитку і формування особистості.

Отже, розглядаючи проблему в такому ракурсі, потребнісний підхід виступає методологічною основою як у вихованні в цілому, так і в художньо-естетичному вихованні зокрема. А художня потреба розглядається як культурна, духовна потреба і як інтегративне утворення, що синтезує у собі різні форми свого вияву (художня потреба як потреба в художній творчості; художня потреба як потреба у самореалізації; художня потреба як потреба в освоєнні культурних, художньо-естетичних, загальнолюдських, національних цінностей; художня потреба як потреба в катарсисі тощо).

Стала художня потреба розвиває спектр почуттів, формує моральний вчинок, моральну думку, є джерелом як художньо-естетичного виховання, так і виховання в цілому. Розглядаючи художню літературу як провідний засіб формування художніх потреб, далі будемо спиратись саме на це положення. Потреба у художній літературі й сама художня література, за переконанням К. Д. Ушинського, сприяє формуванню морально цілісної особистості, «змушує дітей полюбити моральний вчинок, моральне почуття, моральну думку, виражені в цьому творі ... Суха сентенція

анітрохи не допоможе справі, але навпаки, тільки зашкодить їй» (Ушинський, Т. 5, с. 349). Тому в системі виховання вкрай важливим є момент відбору художніх творів. К.Д. Ушинський підкреслював, що літературні твори, які вивчаються в школі, мають розвивати естетичні почуття і естетичні смаки, виховувати моральність, бути цікавими і захоплюючими, задовольняти дитячу допитливість, романтику (Власов, 2000, с. 4).

Крім того, успіх в естетичному вихованні К. Д. Ушинський вбачав у створенні таких умов, які б сприяли розвитку і становленню дитини як особистості, через діяльність, де вона може виявити свою самостійність і творчість. Він писав: «Дитя щасливо не тоді, коли його бавлять, хоча воно і регоче, але тоді, коли воно цілком серйозно займається захоплюючою її справою ... До кого дитя більше причепиться: чи до того, хто його смішить або лакомить, чи до того, хто зуміє дати йому захоплюючу роботу? Яку іграшку воліє дитя: чи ту, яка тішить його блиском, дзвінком або яскравими фарбами, або ту, яка дає посильну, але самостійну діяльність його душі?» (Ушинський, Т. 9, с. 89).

Власні погляди і саме процес естетичного виховання молодших школярів К.Д. Ушинський розкриває в книзі «Рідне слово». В ній в доступній, зрозумілій, наочній формі подано змістовний матеріал про природу і суспільство. «Рідне слово» як учбова книга являє собою джерело для освоєння естетичних понять, формування естетичних умінь, навичок і звичок учнів початкової школи, розвитку естетичних почуттів і естетичних смаків, які у своїй педагогічній практиці може і має використовувати вихователь дошкільників і дітей початкових класів.

Інший класик педагогіки В. О. Сухомлинський надавав неабиякого значення і розкрив чіткий механізм формування художніх потреб у дошкільнят і молодших школярів, хоча й ніколи не давав наукового визначення художній потребі. В. О. Сухомлинський ніколи не вживав широко уживане в сучасній науковій літературі поняття «комплекс мистецтв», разом з тим детально розкрив механізм виховання і навчання маленької людини, виховання її душі саме через комплекс мистецтв (образотворче мистецтво, музика, художня література, казка). «Музика – уява – фантазія – казка – творчість – така доріжка, йдучи по якій, дитина розвиває свої духовні сили» (Сухомлинський, 1973, с. 32).

Наші наукові інтереси пов'язані з формуванням художніх потреб засобами художньої літератури як основи всіх інших видів мистецтв. У спадщині В.О. Сухомлинського ця проблема якнайкраще розкривається в праці «Серце віддаю дітям». «Я все більше переконувався, що образне бачення світу і прагнення передати почуття краси словом – це душа і серце

дитячого мислення. Дитяче мислення – художнє, образне, емоційно насичене мислення. Щоб дитина стала розумною, кмітливою, треба в ранньому дитинстві дати їй щастя художнього бачення світу. Які невичерпні ключі фантазії, творчості, живої думки відкриваються в дитячій свідомості, коли дитина бачить і відчуває прекрасне!» (Сухомлинський, 1973, с. 41).

Добре розуміючи психологію дитини, педагог разом з дошкільнятами творить «казку» пізнання світу. Перш ніж ввійти у світ книги він чить бачити навколишній світ в образах. Діти самі створюють казки того, що бачать в природі. Такий принцип виховання і навчання визначимо так: від споглядання природи до мисленнєвої діяльності й творчості, від образів у природі до образів в літературі. «Дитяче бачення світу – це своєрідна художня творчість. Образ, сприйнятий і в той же час створений дитиною, несе в собі яскраве емоційне забарвлення. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образи навколишнього світу і додаючи до них щонебудь від фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд дитячої творчості» (Там само, с. 22). Педагог глибоко переконаний, що «без емоційного підйому неможливий нормальний розвиток клітин дитячого мозку» (Там само); він вбачав у вихованні почуттів одне з головних завдань виховання.

Спочатку розповідання і створювання казок, а потім і читання ставало «потужним засобом виховання розуму і добрих, людяних почуттів». За переконанням В.О. Сухомлинського (1973), «читання у роки дитинства – це перш за все виховання серця, дотик людського благородства до потаємних куточків Дитячої душі», з чого наразі складається совість (с. 94). «Маленька людина з крижинкою в серці – майбутній обиватель» (Там само, с. 115).

Разом із тим, виховання почуттів – почуття прекрасного, моральних почуттів, перцептивно-емпативних почуттів тощо – відбувається через формування потреб:

- 1) потреби в спогляданні природи, її краси і відчутті себе її частиною;
- 2) потреби в людині, в спілкуванні;
- 3) потреби в здоров'ї;
- 4) потреби в праці;
- 5) потреби в грі;
- 6) потреби в художній творчості.

Важливо те, що механізм формування цих потреб пов'язаний, за В.О. Сухомлинським (1973), з формуванням саме і перш за все художніх потреб – потреб у читанні, у створюванні художніх образів. Тобто педагог вбачав художню потребу – в основі формування всіх інших потреб. Педагог, будуючи школу радості, пояснює цю думку з точки зору

позитивної педагогіки: «Читач може запитати: чому на сторінках, присвячених здоров'ю, мова йде про казку, про фантастичні образи, про дитячу творчість? Тому, що це дитяча радість, а без радості неможлива гармонія здорового тіла і здорового духу» (с. 72). Або «подорожі в світ природи не можна представляти як щось відірване від книги. Дитина не побачить краси навколишнього світу, якщо вона не відчула краси слова, прочитаного в книзі» (Там само, с. 99). І такі зусилля педагога не могли не увінчатися успіхом в вирішенні педагогічних завдань, коли книга стала для дітей художньою потребою – «джерелом знань і духовною потребою» (Там само, с. 72).

Тож, першочерговим завданням виховання, становлення Людини педагог вважав уміння читати. А потребу в читанні – як найважливішу духовну потребу. Уміння читати, за В.О. Сухомлинським (1973), – це «бути чуйним до сенсу і краси слова, до його найтонших відтінків. Тільки той учень «читає», в свідомості якого слово грає, тріпотить, переливається фарбами і мелодіями навколишнього світу. Читання – це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе ... Це початок самовиховання думок, почуттів, переконань, поглядів. Воно можливе лише за умови, коли книга входить в життя маленької людини як духовна потреба» (с. 102). Це відбувається через споглядання, відчування, проживання, створювання казки, вірша тощо.

При таким чином організованому вихованні процес формування художніх потреб, а за великим рахунком і розвитку, формування особистості відбувається природно, невимушено.

Сформована художня потреба – потреба в читанні, в художньо-творчій діяльності – сприяє розвитку уяви, фантазії, розвитку мовлення, розуму дитини, людини, особистості.

Рецепт (механізм) формування художніх потреб засобами художньої літератури В. О. Сухомлинський (1973) вбачав в наступному: «Покажіть дітям красу, мудрість, глибину думки однієї книги, але покажіть так, щоб кожна дитина назавжди полюбила читання, була готовою вийти в самостійне плавання по книжковому морю» (с. 20). Особливо це можливо і необхідно зробити у ранньому дитячому віці, бо пояснюється це «образним баченням світу» саме в цей період.

Отже, таким чином організоване художньо-естетичне виховання сприяє не тільки формуванню художніх потреб, але й надає широкі можливості для духовного, патріотичного, естетичного, морального виховання, самовиховання тощо. «Нехай дитина відчуває красу і захоплюється нею, нехай в її серці і в пам'яті назавжди зберуться образи,

в яких утілюється Батьківщина. Краса – це кров і плоть людяності, добрих почуттів, сердечних стосунків» (с. 20).

Сучасні науковці, підкреслюючи значення художніх потреб, також акцентують увагу на тому, що механізм формування художньої потреби дитини відбувається через інтерес та прагнення до художньо-естетичної діяльності, що приносить почуття радості від сприйняття мистецтва та самого процесу діяльності (розвиток думок, почуттів, творчої уяви; прагнення до гармонії внутрішнього та зовнішнього світу).

Н. В. Бутенко (2014) відмічає зв'язок, закономірність, між художньою потребою і творчими здібностями: «Художня потреба виявляється у розвитку художньо-творчих здібностей: здібності у цілісній єдності пізнавати світ художніх образів; здібності чуттєво сприймати навколишній світ; здібності до практичної художньо-творчої діяльності; можливості використання прийомів у художній творчості для реалізації задуманого задуму» (с. 30-31). Дослідниця, відмічаючи дієву, активну характеристику художньо-естетичної потреби, називає головну закономірність і принципи, що її розкривають: «... художня та естетична потреби, будучи засобом художньо-естетичного розвитку особистості дитини, виявляються у формуванні художньо-творчої діяльності. Ця закономірність передбачає реалізацію таких принципів: принцип катарсису; принцип гармонізації особистості; принцип самовираження особистості у художній творчості» (Там само).

Розкриваючи *принцип катарсису*, Н. В. Бутенко підкреслює, що дослідники (О. І. Буров, В. І. Волинкін, І. А. Джидар'ян, О. І. Органова, О. М. Семашко та ін.) «солідаризуються один з одним у тому, що саме художня потреба становить спрямованість художнього сприйняття, естетичного почуття, переживання, формує естетичне ставлення та естетичну оцінку людини до світу. Головним результатом катарсису, що виникає у дітей в процесі взаємодії з мистецтвом, дослідниця називає «розумну емоцію» (як емоцію, що перетворилася на думку), яка веде дитину до творчого мислення та творчої діяльності (В. І. Волинкін) (Бутенко, 2014, с. 30-31).

Принцип гармонізації особистості припускає, що естетична потреба виступає як гармонізація внутрішнього і зовнішнього світу.

Принцип самовираження у художній творчості актуалізує художню потребу як одночасно потребу у самовираженні та потребу у продуктивній творчості.

Потреба, як і художня потреба, за своєю суттю пов'язана з активністю і спонуканням особистості до дій. З цієї позиції дієвими методами в організації художньо-естетичного виховання і формуванні художніх потреб є:

- метод естетичного сприйняття;
- метод переживання і співпереживання;
- метод занурення (у світ мистецтва) і рефлексії;
- метод ідентифікації;
- метод художньо-творчої самодіяльності;
- метод художньо-педагогічного аналізу;
- метод катарсичного ефекту.

Висновки. Резюмуючи, підкреслимо, що художня потреба має інтегративну природу, тому що одночасно виступає як потреба в художній творчості; як потреба в самореалізації і самопрезентації; як потреба в освоєнні культурних цінностей; як потреба в ідентифікації, катарсисі тощо. Сутність художньої потреби виявляється в її дієвому, активному характері, спонуканні до творчості. Саме тому формування художніх потреб займає перший щабель в системі художньо-естетичного виховання і є основою для розвитку і формування особистості в цілому. Особливу роль в цьому процесі займає художня література, адже образне мислення, яке розвиває художня література і словесна творчість, – «необхідний етап переходу до мислення поняттями» (Сухомлинский, 1973, с. 67). Таким чином, потребнісний підхід виступає методологічною основою як у вихованні в цілому, так і в художньо-естетичному вихованні зокрема.

Література

1. Бутенко Н. В. Художественная и эстетическая потребности как доминанта эмоциональных реакций в художественно-эстетическом развитии ребёнка. *Педагогика и психология. Вестник Челябинского государственного педагогического университета*. 2014. №5. С. 30-31.
2. Власов В. А. Воспитание прекрасного в человеке: (Теории эстетич. воспитания в России во II половине XIX - нач. XX вв.). Пятигорск: Пятигор. гос. лингв. ун-т, 2000. 166 с.
3. Разумный В. А. Художественная педагогика. – Режим доступа: <http://login.ru/books/khudozhestvennaya-pedagogika-razumnyiy-v-a-pedagogika/> (дата звернення: 15.09.2021).
4. Рашидов С. Ф., Рашидова С. С. Виховання як формування ціннісної свідомості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць* / Гол. редактор Г.П.Шевченко. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. Вип. 6 (81). С. 180-186.
5. Слостенин В.А., Исаев И. Ф., Шиянов Е. Н. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений; под ред. В.А. Слостенина. Москва : Издательский центр «Академия», 2002. 576 с.
6. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Киев : Издательство «Радянська школа». 1973. 145 с. <https://dereksiz.org/v-a-suhomlinskij-serdce-otdayu-detyam-izdanie-chetvertoe-izdat.html> (дата звернення: 15.09.2021).

7. Ушинский К.Д. Собр. соч. Москва.-Ленинград : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1949, Т.5.
8. Ушинский К.Д. Собр. соч. Москва.-Ленинград : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1950. Т.9.

References

1. Butenko, N. V. (2014). Khudozhestvennaya i esteticheskaya potrebnosti kak dominanta emotsional'nykh reaktsiy v khudozhestvenno-esteticheskom razvitii rebenka [Artistic and aesthetic needs as the dominant of emotional reactions in the artistic and aesthetic development of a child]. *Pedagogika i psikhologiya Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta*, 5, 26-37 (rus).
2. Vlasov, V. A. (2000). *Vospitanie prekrasnogo v cheloveke: (Teorii estetik. vospitaniya v Rossii vo II polovine XIX - nach. XX vv.) [Education of beauty in a person: (Theories of aesthetic education in Russia in the II half of the XIX - early XX centuries)]*, 166. Pyatigorsk: Pyatigorsk State Linguistic University (rus).
3. Razumnyy, V. A. *Khudozhestvennaya pedagogika [Artistic pedagogy]*. Retrieved from <http://log-in.ru/books/khudozhestvennaya-pedagogika-razumnyiy-v-a-pedagogika/> (date of appeal: 15.09.2021) (rus).
4. Rashydov, S. F., & Rashydova, S. S. (2017). Vykhovannia yak formuvannia tsinnisnoi svidomosti [Education as the formation of value consciousness]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats, 6 (81)*, 180-186. G. P. Shevchenko (Ed.). Severodonetsk: Publishing House of V. EUNU (ukr).
5. Slastenin, V. A., Isaev, I. F., & Shiyanov, E. N. (2002). *Pedagogika: ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy [Pedagogy: textbook. manual for stud. higher. ped. study. institutions]*, 576. V. A. Slastenin (Ed.). Moscow: Akademiya (rus).
6. Sukhomlinskiy, V. A. (1973). *Serdtshe otdayu detyam [I give my heart to children]*, 145. Kiev: Radyanska shkola. Retrieved from <https://dereksiz.org/v-a-suhomlinskij-serdce-otdayu-detyam-izdanie-chetvertoe-izdat.html> (date of appeal: 15.09.2021) (rus).
7. Ushinskiy, K. D. (1949). *Sobr. soch. [Collected Works], Vol. 5*. Moscow-Leningrad (rus).
8. Ushinskiy, K. D. (1950). *Sobr. soch. [Collected Works], Vol. 9*. Moscow-Leningrad (rus).

МЕСТО ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПОТРЕБНОСТИ В ФОРМИРОВАНИИ, РАЗВИТИИ И ХУДОЖЕСТВЕННО- ЭСТЕТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ ЛИЧНОСТИ

С. С. Рашидова

В статье раскрывается концептуальная позиция автора, что развитие, воспитание, формирование личности следует начинать с потребностно-мотивационной сферы, которая, в свою очередь, формирует ценностную. Акцентируя внимание на художественно-эстетическом воспитании, автор

отмечает, что основные средства художественно-эстетического воспитания и формирования художественных потребностей – искусство, художественная литература. Формирование художественных потребностей рассматривается как основа художественно-эстетического воспитания. Рассматривая проблему в таком ракурсе, потребностный подход выступает методологической основой как в воспитании в целом, так и в художественно-эстетическом воспитании в частности. А художественная потребность – как культурная, духовная потребность и как интегративное образование, синтезирующее в себе разные формы своего проявления (как потребность в художественном творчестве; как потребность в самореализации; как потребность в освоении культурных ценностей; как потребность в катарсисе и т.п.).

Устойчивая художественная потребность развивает спектр чувств, формирует нравственный поступок, нравственное мнение, является источником как художественно-эстетического воспитания, так и воспитания в целом. Потребность в художественной литературе и сама художественная литература способствует формированию нравственно целостной личности (К.Д. Ушинский).

Сущность художественной потребности проявляется в ее действительном, активном характере, побуждении к творчеству. Именно поэтому формирование художественных потребностей занимает первую ступень в системе художественно-эстетического воспитания и является основой развития и формирования личности в целом. Особую роль в этом процессе занимает художественная литература, ведь образное мышление, развивающееся посредством художественной литературы и словесного творчества, – «необходимый этап перехода к мышлению понятиями» (В.А. Сухомлинский).

Раскрыты механизм, принципы и методы формирования художественных потребностей в системе эстетического воспитания.

Ключевые слова: *формирование личности, развитие личности, воспитание, художественно-эстетическое воспитание, художественная потребность, формирование художественных потребностей.*

THE PLACE OF ARTISTIC NEEDS IN THE FORMATION, DEVELOPMENT AND ARTISTIC-AESTHETIC EDUCATION OF THE PERSONALITY

S. S. Rashydova

The article reveals the author's conceptual position that development, education, and personality formation should begin with the need-motivational sphere, which, in turn, forms the value sphere. Focusing on artistic and aesthetic education, the author notes that the main means of artistic and aesthetic education and the formation of artistic needs are art and fiction. The formation of artistic needs is considered as the basis of artistic and aesthetic education. Considering the problem from this perspective, the needs-based approach acts as a methodological basis both in education in general and in artistic and aesthetic education in particular. And an artistic need is viewed as a cultural, spiritual need and as an integrative formation synthesizing in itself various forms of its

manifestation (as a need for artistic creativity; as a need for self-realization; as a need for mastering cultural values; as a need for catharsis, etc.).

A stable artistic need develops a range of feelings, forms a moral act, moral opinion, and it is a source of both artistic and aesthetic education and education in general. The need for fiction and fiction itself contributes to the formation of a morally integral personality (K. D. Ushinsky).

The essence of the artistic need is manifested in its effective, active character, and in the motivation for creativity. That is why the formation of artistic needs is the first step in the system of artistic and aesthetic education and it is the basis for the development and formation of the personality as a whole. A special role in this process is played by fiction, because figurative thinking, which develops through fiction and verbal creativity, is "a necessary stage in the transition to thinking with concepts" (V. O. Sukhomlynsky).

The mechanism, principles and methods of the formation of artistic needs in the system of aesthetic education are revealed.

Key words: *Personality formation, personality development, education, artistic and aesthetic education, artistic need, artistic needs formation.*

Рашидова Світлана Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: svetlana101068@gmail.com

Рашидова Светлана Станиславовна – кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля (г. Северодонецк, Украина). E-mail: svetlana101068@gmail.com

Rashydova Svitlana Stanislavivna – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D. in Education), Associate Professor at the Pedagogy Department of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: svetlana101068@gmail.com